

บทที่ ๕

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้า เนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประ เทศของไทย

แนวทางประการหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบถึงความ เหมาะสมในการจัดการและการค้า เนินงาน เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข คือ การศึกษาถึงปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์การโดยพิจารณา ถึงสถานะการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการค้า เนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประ เทศของไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

- ก. ปัจจัยทางด้านรัฐบาล
- ข. ปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ
- ค. ปัจจัยทางด้านแหล่งผลิต
- ง. ปัจจัยทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และระบบการขนส่ง

ก. ปัจจัยทางด้านรัฐบาล

การควบคุมด้วยกฎหมาย ระเบียบวิธี และแนวปฏิบัติของรัฐบาลแต่ละ ประเทศเป็น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่องค์การธุรกิจไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือละ เลยได้ เพราะรัฐบาลแต่ละประเทศ ต่างมีสิทธิที่จะวางแนวปฏิบัติให้ผู้ประกอบการทั้งหลายในประเทศปฏิบัติตาม มาตรการบังคับและสนับสนุน ส่วนใหญ่ที่รัฐบาลแต่ละประเทศกำหนดขึ้น เพื่อควบคุม ส่ง เสริมกิจการที่รัฐบาลในประเทศนั้นเห็นสมควร และเพื่อปกป้องหรือแก้ไขปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยการตัดสินใจวางมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล แต่ละประเทศจะคำนึงถึงปรัชญาทางการ เมือง เชื้อชาติ ความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจและความ ต้องการของชาติ เป็นองค์ประกอบในการพิจารณา นอกจากนี้การค้า เนินงานขององค์การรัฐบาล จะมีความสัมพันธ์กับบริษัทการค้าระหว่างประ เทศของไทยที่ว่า เป็นลูกค้ารายใหญ่ เพราะมีปริมาณและ มูลค่าในการซื้อสูง องค์การของรัฐบาลอาจจะกำหนดข้อบังคับต่าง ๆ ที่กิจการต้องค้า เนินงานตาม และมีการตรวจสอบอยู่ เสมอเพื่อ เป็นหลักประกันว่าข้อบังคับ เหล่านี้ได้รับการปฏิบัติตาม ดังนั้นผู้ประกอบการการค้าระหว่างประ เทศของไทยจึงควรติดตามการ เปลี่ยนแปลงและความ เคลื่อนไหวของ

รัฐบาลไทยและในต่างประเทศ เพราะบทบาทของรัฐบาลดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกิจการประเภทนี้เป็นอย่างยิ่ง

ปัจจัยทางด้านรัฐบาลแบ่งหัวข้อพิจารณาได้ดังนี้

๑. รัฐบาลไทย

๒. รัฐบาลในต่างประเทศ

๑. รัฐบาลไทย ความสำเร็จในการดำเนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐบาลไทย เพราะการวางนโยบายและการวางแผนของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไป ย่อมมีผลทำให้การจัดการของกิจการต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบวิธีปฏิบัติ เงื่อนไขและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยกำหนดขึ้นยังมีผลต่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของกิจการประเภทนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งแบ่งแยกประเด็นที่สำคัญได้คือ

ก) นโยบาย การวางแผน การปฏิบัติตามแผนของรัฐบาลในการพัฒนาการส่งออก

นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาการส่งออกจะเปลี่ยนแปลงไปตาม รัฐบาลแต่ละสมัยที่ได้รับเลือก เข้ามาบริหารประเทศ โดยรัฐบาลชุนนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้แถลงนโยบายต่อสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศและการพาณิชย์คือ

"...จะดำเนินนโยบายต่างประเทศในอันที่จะช่วยส่งเสริมและให้หลักประกันแก่การค้าระหว่างประเทศ การลงทุน การท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันด้วย... ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศออกไปขายต่างประเทศ ในปริมาณและมูลค่าที่สูงขึ้น รวมทั้งการขยายตลาดในต่างประเทศให้กว้างขวางและจัดระบบการค้าให้เป็นระเบียบ และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันที่ยุติธรรม....."^๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาลชุนพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศและการพาณิชย์

^๑ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน, วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๑๔, (อัดสำเนา).

"...ในด้านการพาณิชย์ต่างประเทศ จะขยายตลาดสินค้าให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในการนี้จะให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด จะให้การค้าดำเนินไปโดยมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้ผลิตภายในประเทศ ตลอดจนดุลการค้าของประเทศเป็นสำคัญ จะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการส่งสินค้าออก จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด จะเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งระหว่างประเทศ และจะให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ส่งออกในด้านภาษีอากร ตลอดจนขจัดอุปสรรคปัญหาและข้อเสียเปรียบในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ..."^๑

รัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้วางนโยบายไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) กำหนดแนวทางในการพัฒนาบริษัทการค้าระหว่างประเทศเพื่อการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศคือ

"...สนับสนุนการจัดตั้งบริษัทการค้าส่งออก โดยเฉพาะที่เป็นกิจการขนาดใหญ่ของเอกชน เพื่อให้มีความสามารถในการบุกเบิกหาตลาดและส่งออกอุตสาหกรรมที่ผลิตได้ในประเทศออกไปจำหน่ายในต่างประเทศได้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน บริษัทในลักษณะนี้จะสนับสนุนให้ได้รับประโยชน์และสิทธิพิเศษจากรัฐบาลอย่างเต็มที่ หรือได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลที่จะร่วมทุนด้วยก็ได้..."^๒

คำแถลงนโยบายชุดพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศและการพาณิชย์

^๑กระทรวงพาณิชย์, กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ, บันทึกข้อความเรื่องการค้าระหว่างประเทศ, วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๓. (อัดสำเนา)

^๒วิฑูร ติณสูลานนท์, "บริษัทการค้าระหว่างประเทศ", โครงการฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อส่งเสริมการส่งออก, ศูนย์บริการส่งออก กรมพาณิชย์สัมพันธ์ กระทรวงพาณิชย์. (อัดสำเนา)

"...จะจัดให้มีแผนแม่บท เพื่อใช้ในการดำเนินงานเพิ่มปริมาณการส่งออก
ออกไปขายนอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลกระทบให้การผลิตทาง เกษตรและอุตสาหกรรม
ตลอดจนบริการขยายตัวอย่างรวดเร็ว....."๑

จากนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัย ต่างเล็งเห็นความสำคัญของการส่งออก
ออกและสินค้าอุตสาหกรรม พยายามหาทางแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าแม้ว่าจะมีการ เปลี่ยนแปลง
ผู้บริหารและวิธีดำเนินงาน นอกเหนือจากนโยบายของรัฐบาลแล้วได้มีการวางแผนทาง เศรษฐกิจ
ระยะยาวคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งประกาศใช้มาแล้ว ๓ ฉบับ และกำลังอยู่ระหว่างใช้แผน
พัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ เป็นเพียงขั้นเตรียมการ เน้นหนักในการสร้าง
สาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อขยายพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม
การส่งออกในระยะนั้นจึงยังเป็นสินค้าเกษตรไม่กึ่งชนิด ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ แม้จะสนับสนุน เรื่อง
การส่งออกอยู่บ้าง แต่นโยบายหลักคือ มุ่งการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า การผลิตสินค้าอุตสาหกรรม
มีการขยายตัวมากขึ้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ได้มีแนวโน้มที่จะทำการผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น
โดยจัดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการส่งออก ส่วนสาระสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ ในด้าน
การส่งออก เน้นหนักในด้านการใช้การส่งออก เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ มีการ
กำหนดหลักการพัฒนาการส่งออกเด่นชัดมาก อาจเป็นเพราะได้มีการประเมินผลการปฏิบัติที่ผ่านมาที่
ขาดการประสานงานที่ดีและ เล็ง เห็นความสำคัญของการส่งออกที่มีผลต่อ เศรษฐกิจมากขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่ภาคพื้น เอเชียที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจอยู่
ในระดับใกล้เคียงกับประเทศไทยมาก่อน เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ได้รู้หน้าในการพัฒนาอุตสาหกรรม
ให้เป็นสินค้าออกที่สำคัญได้เป็นผลสำเร็จนั้น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการผลิตและการตลาด
ตลอดจนการบริหารธุรกิจการค้าสูงมาก แต่ประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะ เห็นได้ว่า
นโยบายและมาตรการเร่งรัดการส่งออก ได้ถูกประกาศเป็นนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลทุกยุคทุก
สมัยมาตลอด แต่ขาดการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่ได้ประกาศไว้ เนื่องจากระดับการพัฒนา เศรษฐกิจ
การค้าของประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวย ชัดความสามารถตลอดจนประสิทธิภาพในด้านการผลิต
กาตลาด และการบริหารธุรกิจการค้าส่งออกภาค เอกชนโดยทั่วไปยังไม่พร้อมที่จะส่งออกปโตอู่
คู่แข่งกับประเทศอื่น ๆ ในตลาดโลก การเร่งรัดการส่งออกหากรัฐบาลมุ่งแต่การดำเนินการ

๑"เป้าหมายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์,
รวมประชาชาติธุรกิจ (๒๖ มีนาคม ๒๕๒๓) : ๗.

แก้ไขปัญหาเฉพาะภาครัฐบาลแต่อย่างเดียวโดยไม่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานทางด้านเอกชน แล้ว ความสำเร็จในการส่งออกสินค้าออกก็จะเกิดขึ้นได้ยาก การดำเนินงานของเอกชนที่นำความสำเร็จมาแล้วในญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น คือการสร้างกลุ่มธุรกิจเพื่อการส่งออกขึ้นในรูปบริษัทการค้าระหว่างประเทศ โดยทั่วไปผู้ที่จะดำเนินงานธุรกิจส่งออกประเภทนี้ได้คือกลุ่มบุคคลที่ทำการผลิตและการค้าอยู่แล้ว เพราะมีเงินทุนและประสบการณ์ในการผลิตและการค้า เป็นอย่างดี ถ้ารัฐบาลจัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทการค้าของรัฐอาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกลไกอันยุ่งยากของระบบบริหาร ดังนั้นหากรัฐบาลสามารถปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ มีการวางมาตรการที่รัดกุม ก็จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยสามารถดำเนินงานไปตามแนวทางที่รัฐบาลได้วางไว้

ข) หน่วยราชการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมบริษัทการค้าระหว่างประเทศ
ของไทย หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กรมพาณิชย์สัมพันธ์ กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการค้า กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย

หน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

๑) คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มีหน้าที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน พิจารณานุมัติและออกบัตรส่งเสริม กำหนดเงื่อนไข วิธีการและระยะเวลาของสิทธิผลประโยชน์พิเศษที่กิจการจะได้รับ ติดตามผลการดำเนินงาน พิจารณาข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับจากผู้ประกอบการและหามาตรการในการแก้ไข

๒) กระทรวงพาณิชย์ มีหน้าที่ด้านส่งเสริม ควบคุม แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการส่งเสริมบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย คือ กรมพาณิชย์สัมพันธ์ ทำหน้าที่พิจารณาปรับปรุงแก้ไขเงื่อนไขและรายการสินค้าที่กิจการทำการส่งออกให้เหมาะสม

๓) กระทรวงการคลัง มีหน้าที่ในการกำหนดอัตราภาษีขาเข้าและภาษีขาออกตามนโยบายของรัฐบาลและภาวะการณณ์ที่เหมาะสม หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย คือ กรมเศรษฐกิจการค้า มีหน้าที่พิจารณาเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีการค้า ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะทางด้านการเงินและภาษีอากร

๔. ธนาคารแห่งประเทศไทย ใช้การสนับสนุนทางการเงินโดยเป็นแหล่งเงินทุนในการส่งเสริมการส่งออกผ่านธนาคารพาณิชย์ ช่วยเหลือในด้านการรับซื้อลดตั้งเงินและการให้สินเชื่อ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยราชการอื่นที่ให้บริการสนับสนุนการดำเนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม หน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์อื่น เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานสินค้า ศูนย์บริการส่งออก และฝ่ายเอกชน ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมไหมไทย สมาคมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ฯลฯ

ค) กฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศ

รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำบางอย่างในการขนส่งสินค้าออกทางเรือ พระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกปิ่นอกและนำเข้าในราชอาณาจักร พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก กฎหมายดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น แต่โดยเหตุที่การค้าระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศให้เหมาะสมกับแนวนโยบายของรัฐบาลและสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษาถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระที่สำคัญและรายละเอียดในกฎหมาย จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ตามกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลได้วางเอาไว้

๒. รัฐบาลในต่างประเทศ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลในต่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของ บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย ประเด็นที่สำคัญอาจสรุปได้คือ

ก) รัฐบาลและระบบพรรคการเมือง เพื่อให้เข้าใจถึงบรรยากาศทางการเมืองในประเทศที่จะทำการติดต่อทางการค้าด้วย ควรมีการศึกษาถึงโครงสร้างรัฐบาลในแต่ละประเทศก่อน ว่าเป็นประเทศแบบประชาธิปไตย เผด็จการสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ และชนิดของรัฐบาลว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกกำหนดโดยกระบวนการซึ่งประชาชนในชาติจัดตั้งขึ้นหรือต้องการให้ฝ่ายบริหารควบคุมบังคับบัญชาประชากรทั้งชาติ เพราะชนิดของรัฐบาลจะเป็นสิ่งแรกซึ่งกระทบต่อการตัดสินใจว่าควรติดต่อหรือหลีกเลี่ยงในการทำการค้าด้วย นอกจากนี้พรรคการเมืองในแต่ละประเทศจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดกฎเกณฑ์ทางธุรกิจในประเทศนั้น ๆ เพราะพรรคหนึ่งพรรคใดหรือการรวมตัว

ของพรรค เหล่านั้นอาจมีอิทธิพลในการบริหารประเทศต่อไป

ข) ความมั่นคงถาวรนโยบายของรัฐบาล

การจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือขยายร่วมลงทุนในต่างประเทศ ปัจจัยสำคัญที่พิจารณา คือ ความมั่นคงของรัฐบาลประเทศที่เกี่ยวข้อง นโยบายของรัฐบาลแต่ละประเทศอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และผลการเปลี่ยนแปลงหากเป็นไปอย่างรุนแรงมากอาจทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างไม่มั่นคง สิ่งที่ไม่คาดหวังและการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลอย่างไม่มีหลักเกณฑ์บ่อย ๆ จะเป็นสิ่งที่ทำลายบรรยากาศในด้านการค้าระหว่างประเทศ แต่ถ้ารัฐบาลมีการกำหนดนโยบายในระยะยาวที่มั่นคง และวางระเบียบวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานที่เชื่อถืออำนาจต่อธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทการค้าระหว่างประเทศจะเป็นผลให้มีการขยายตัวทางด้านการติดต่อการค้าระหว่างประเทศยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลสะท้อนถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าอีกด้วย

ค) กฎหมายพาณิชย์ในต่างประเทศ

กฎหมายที่ใช้ในการปกครอง บังคับ คุ้มครอง ป้องกันและควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจของประเทศคู่ค้าในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากความแตกต่างในสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ดังนั้นเป็นการยากที่จะบัญญัติกฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศให้เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกันได้ กฎหมายแต่ละประเทศมีการเปลี่ยนแปลงยุ่งยาก สับสน และแตกต่างกันมากเกินความสามารถที่จะศึกษาในรายละเอียดแต่ละประเทศได้ แต่เพื่อให้การดำเนินงานของกิจการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอันเนื่องมาจากความประมาทในกิจกรรมทางกฎหมาย เช่น การทำนิติกรรมสัญญากับผู้ซื้อในต่างประเทศ ผู้ประกอบการอาจทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจในแต่ละประเทศ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขัน กฎหมายในการควบคุมผลิตภัณฑ์ กฎหมายที่ว่าด้วยนิมิตสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ ประทานบัตร เครื่องหมายการค้า สลากและตรายี่ห้อ เป็นต้น โดยพิจารณาปัญหาทางกฎหมายในแต่ละประเทศที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อทางธุรกิจและวางแผนในการปฏิบัติทางด้านกฎหมายอย่างรัดกุมแน่ชัด เพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เช่น การฟ้องร้องคดี การกำหนดในสัญญาว่าจะใช้กฎหมายประเทศใดและเงื่อนไขต่าง ๆ อย่างละเอียดจะเป็นทางออกที่ดีที่อาจนำมาใช้ได้ทางปฏิบัติ

ข. ปัจจัยทางค่านเศรษฐกิจ

ลักษณะโครงสร้างระบบเศรษฐกิจไทยที่สำคัญคือ ประเทศไทยอยู่ในลักษณะเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) คือ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศอันประกอบด้วย การส่งออกและ การนำเข้าสินค้าเข้ามามีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) เป็นอัตราที่สูงกว่าร้อยละ ๔๐ (ดูตารางที่ ๑๔ แสดงสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศของไทยในผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศเบื้องต้น) เมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย

สถานการณ์ที่เห็นได้เด่นชัด คือ การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศโอเปก (OPEC) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ก่อให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อไปทั่วโลก รวมทั้งวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น วิธีการหนึ่งที่ใช้ก็คือนโยบายรัดตัวทางการเงินโดยการขึ้นอัตราดอกเบี้ย เป็นผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินทุนระหว่างประเทศสูงขึ้น^๑ เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางค่านเศรษฐกิจ นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ปัญหาเงินเฟ้อและเงินตึงตัวแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยที่สำคัญ อาจสรุปได้คือ

๑. ผลกระทบต่อระดับราคาสินค้าและต้นทุนสินค้าขาย ตั้งแต่ยุควิกฤตการณ์น้ำมันใน พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ประเทศไทยประสบกับภาวะเงินเฟ้อมาโดยตลอด โดยเฉพาะใน พ.ศ. ๒๕๑๗ อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยตลอดปีเทียบจากดัชนีราคาผู้บริโภคสูงขึ้นถึงร้อยละ ๒๔.๓ และอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยของเงินเฟ้อลดต่ำลงเหลือเพียงร้อยละ ๕.๓, ๕.๒ ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๑๙ แต่ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๒ อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๗.๒, ๘.๕ และ ๙.๕ ตามลำดับ สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ระดับราคาเพิ่มสูงขึ้นโดยตลอด ส่วนหนึ่งเนื่อง^๒

^๑สมชาติ วงศ์สมาโนตม์, "ปัญหาพลังงานกับ เศรษฐกิจประเทศไทย," วารสารธนาคารกสิกรไทย ๑๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓): ๑๘.

^๒ลักษณะ อัสวพิเศษ, "โครงสร้างอัตราดอกเบี้ย: วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ," วารสารธนาคารกสิกรไทย ๑๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓): ๑๕-๑๗.

จากด้านอุปสงค์ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยคงอยู่ในระดับสูง ความตื่นตกใจของประชาชนต่อสภาวะเงินเฟ้อ และการกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไรของพ่อค้าทำให้เกิดความต้องการทางด้านปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการในอัตราที่สูงกว่าอุปทานของสินค้าและบริการเหล่านี้ ทำให้ราคาสินค้าไหวตัวสูงชันอย่างรวดเร็ว และอีกส่วนหนึ่งมาจากทางด้านอุปทานที่เป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม และในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ คาดว่าอัตราเงินเฟ้อจะเพิ่มสูงกว่าปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เนื่องจากการขึ้นราคาของบริการทางด้านสาธารณสุขโลก เช่น การประกาศขึ้นค่าโง้มของทางราชการ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ อัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ ๓๔.๕ การขึ้นราคาน้ำมันภายในประเทศ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ ๓๕.๖ และค่าน้ำประปา ค่าบริการขนส่งก็ยังมีแนวโน้มปรับราคาสูงขึ้นในเร็ว ๆ นี้^๑ การเพิ่มขึ้นของอัตราภาวะเงินเฟ้อย่อมมีผลกระทบต่อ การเพิ่มระดับสินค้าอย่างแน่นอน บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยต้องรับภาระต้นทุนสินค้าภายใน การรับซื้อจากผู้ผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้นทำให้ไม่สามารถเสนอราคาสินค้าสู้คู่แข่งในตลาดต่างประเทศได้

๒. ผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของกิจการ^๒ การที่ประเทศไทยขาดดุลการค้า ดุลการชำระเงิน เป็นจำนวนมากติดต่อกันเป็นระยะเวลาานาน ทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศมาก และปริมาณเงินหมุนเวียนในประเทศเพิ่มขึ้นในช่วงที่ลดลงไป การที่อัตราเงินเฟ้อของประเทศสูงเป็นเวลานานในขณะที่โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยของไทยยังอยู่ในระดับต่ำ ขาดความคล่องตัวที่จะเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับภาวะเงินเฟ้อ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสถานะการเงินของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย กล่าวคือ เมื่ออัตราเงินเฟ้อสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ทำให้ผลตอบแทนทางการถือสินทรัพย์ทางการเงินในรูปเงินฝากของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยลดลง

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗

^๒ สัมภาษณ์ พูนสิน เฉลิมพงศ์, เศรษฐกร ๕ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๑๘ กุมภาพันธ์

เพื่อเป็นการป้องกันฐานะการเงินของกิจการจากภาวะเงินเฟ้อ กิจการจะไปถือสินทรัพย์อื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าแทน และการที่ต้นทุนการกู้ยืมยังอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่ราคาสินค้าสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดความต้องการกู้ยืมเงินไปในการกักตุนสินค้าที่คาดว่าจะมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้วิกฤตการณ์ทางการเงินระหว่างประเทศ จากผลการศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ปรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศให้สูงขึ้นเพื่อจำกัดภาวะเงินเฟ้อจะนำมาซึ่งเสถียรภาพแห่งค่าของเงินตราสกุลของตน ทำให้โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นตามอัตราดอกเบี้ยในสหรัฐอเมริกา และการที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินทุนระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศไทยนั้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่เคยกู้เงินต่างประเทศมาจัดสรรให้กู้แก่เอกชนในประเทศรวมทั้งให้แก่บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยอีกต่อหนึ่งนั้น จะลดการกู้เงินจากต่างประเทศลง ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมีน้อยกว่าที่ควร และเป็นปัจจัยที่ทำให้ปัญหาเงินตึงในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้นรัฐบาลได้วางมาตรการแก้ไขโดยปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น ทั้งเงินฝากและเงินให้กู้มีผลทำให้บริษัทการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นกิจการที่ต้องการเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก สามารถกู้เงินมาดำเนินการได้สะดวกกว่าเดิม ส่งผลให้การค้าการลงทุนและการผลิตในระบบเศรษฐกิจก้าวหน้าต่อไปอย่างราบรื่น แต่กิจการก็ต้องรับภาระด้านต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้นด้วย

ตารางที่ ๑๔

สัดส่วนของการค้าระหว่างประเทศไทยในผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศเบื้องต้น

ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๑

หน่วย: ล้านบาท

ปี	มูลค่าสินค้า และ บริการส่งออก	มูลค่าสินค้า และ บริการนำเข้า	รวม	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ภายในประเทศ เบื้องต้น	สัดส่วนของการค้าระหว่างประเทศ ในผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศ เบื้องต้น (ร้อยละ)
๒๕๑๗	๖๐,๖๑๕	๖๘,๑๑๕	๑๒๘,๗๓๐	๒๗๑,๓๖๘	๔๗.๔๔
๒๕๑๘	๕๗,๐๑๔	๗๐,๗๙๕	๑๒๗,๘๐๙	๒๙๗,๒๑๖	๔๓.๐๐
๒๕๑๙	๗๑,๒๐๖	๗๙,๓๖๘	๑๕๐,๕๗๔	๓๓๗,๔๘๑	๔๔.๖๒
๒๕๒๐	๘๒,๑๙๘	๑๐๓,๓๖๘	๑๘๕,๕๖๖	๓๘๓,๐๕๗	๔๘.๔๕
๒๕๒๑	๘๕,๘๐๐	๑๑๙,๗๑๔	๒๐๕,๕๑๔	๔๔๔,๑๙๖	๔๖.๒๗

ที่มา: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ค. ปัจจัยทางด้านแหล่งผลิต

บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยได้รับการสนับสนุนจากผู้ผลิตที่อยู่ใน
 เครื่องของกิจการ เป็นส่วนใหญ่ในการนำสินค้าที่ผลิตได้ส่งออก สินค้าที่ผู้ผลิตเหล่านั้นผลิตให้แก่บริษัท
 การค้าระหว่างประเทศแต่ละแห่งจะเป็นสินค้าที่ครอบคลุมสายการผลิตใดสายการผลิตหนึ่งเท่านั้น
 เช่น บริษัทค้าสากลฯ อยู่ในกลุ่มเครื่องบริษัทปูนซีเมนต์ไทยทำการผลิตสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้าง
 บริษัทเท็กซ์ปอร์ตฯ อยู่ในเครื่องบริษัททสหยุดเยิน ทำการผลิตสินค้าประเภทสิ่งทอ การดำเนินงาน
 ในรูปบริษัทการค้าระหว่างประเทศควรมีการส่งสินค้าในผลิตภัณฑ์ที่ครอบคลุมสินค้าในสายการผลิต
 แทบทุกประเภท ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการติดต่อกับผู้ผลิตในประเทศทั้งด้านเกษตรกรรม
 และอุตสาหกรรมให้กว้างขวางมากที่สุด เพราะการติดต่อกับผู้ผลิตหลายรายนอกจากจะทำให้สามารถ
 จัดหาสินค้าได้มีปริมาณและมูลค่าเพียงพอตามต้องการแล้วยังอาจได้รับประโยชน์ในการลดราคา
 จากผู้จำหน่ายคนใดคนหนึ่งหรือผู้จำหน่ายคนอื่น ๆ ที่แข่งขันกัน และสามารถเลือกสินค้าที่มีคุณภาพ
 ที่ดีได้อีกด้วย "โครงสร้างทางด้านการผลิตของประเทศไทยเป็นด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่
 ทำให้สินค้าออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าทางเกษตรได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด"^๑
 ด้านอุตสาหกรรมในประเทศยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา "โครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรม
 ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าซึ่งต้องอาศัยสินค้าทุนและวัตถุดิบจากต่างประเทศ
 เป็นจำนวนมาก เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก"^๒ ดังนั้นปัจจัยทางด้านแหล่งผลิตภายในประเทศ
 ยังอยู่ในสภาพไม่เอื้ออำนวยต่อบริษัทการค้าระหว่างประเทศไทยในการส่งออก สินค้าประเภท
 อุตสาหกรรมเท่าที่ควร ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานแก่กิจการ อาจสรุปเป็นหัวข้อคือ

^๑วัลย์เงิน มหาคุณ, "การส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมไทย," วารสารธนาคาร
กรุงเทพ ๑๒ (กรกฎาคม ๒๕๒๒): ๗๐.

^๒โรจน์ กลั่นเปาว์ (บรรณาธิการ), ภาวะเศรษฐกิจโลกปี ๒๕๒๒ กับผลกระทบต่อประเทศไทย, วารสารธนาคารกรุงเทพ ๑๑ (มิถุนายน ๒๕๒๒): ๒๗๙.

๑. ผลกระทบทางด้านราคา ราคาของผลิตผลไม่แน่นอนโดยเฉพาะผลิตผลทางด้านการเกษตร เพราะต้องอาศัยราคาในตลาดโลกเป็นเกณฑ์ ทำให้กิจการขาดอำนาจการต่อรองในเรื่องราคาเท่าที่ควร

๒. ผลกระทบทางด้านคุณภาพ คุณภาพสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมยังไม่ได้มาตรฐานเท่าเทียมกับต่างประเทศ เพราะผู้ผลิตทางอุตสาหกรรมในประเทศส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดเล็กและขนาดกลาง ยังมีข้อจำกัดทางด้านเงินทุนและวิทยาการใหม่ ๆ ระบบการควบคุมคุณภาพยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ผู้ซื้อในต่างประเทศขาดความเชื่อถือต่อชื่อเสียงกิจการและเป็นการทำให้ตลาดในต่างประเทศแคบลง

๓. ผลกระทบทางด้านต้นทุน เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้น้อย ยังยึดถือวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่เคยใช้อยู่ ราคาเครื่องมือเครื่องใช้และเทคนิคการผลิตที่ทันสมัย เนื่องจากเงินทรมมีจำกัด ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำและต้นทุนสูง เป็นผลให้ต้นทุนขายของบริษัทการค้าระหว่างประเทศสูงตามไปด้วย

๔. ผลกระทบทางด้านปริมาณ การผลิตทางด้านเกษตรขาดความแน่นอน เพราะต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้เกิดความยากลำบากในการรวบรวมสินค้าให้มีปริมาณเพียงพอ เพื่อจะได้จัดส่งตามเวลาที่ได้นัดหมายไว้กับผู้ซื้อในต่างประเทศ

๓. ปัจจัยทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และระบบการขนส่ง

สภาพทางภูมิศาสตร์ คือ ขอบข่ายของการศึกษาส่วนประกอบหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับโลกที่เราอาศัยอยู่ เช่น พื้นผิวโลก บรรยากาศ ผืนแผ่นดิน ประเทศชาติ พลเมือง อุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ^๑ ปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานทางการตลาดของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยมากพอสมควร การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในต่างประเทศได้ด้วยการเสนอสินค้าและบริการที่นำความพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภคในแต่ละท้องถิ่นนั้น

^๑ ญาณเดช ทองลิมา, การตลาดระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๔๑.

การศึกษาถึงสภาพภูมิศาสตร์ เพื่อให้คุ้นเคยและตระหนักถึงความยุ่งยากซับซ้อนของปัจจัยภูมิศาสตร์ จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในต่างแดนเป็นอย่างดี

สำหรับปัจจัยในการพยากรณ์อุปสงค์ของลูกค้าในการดำเนินธุรกิจการค้า ระหว่างประเทศ เช่น จำนวนและอัตราความเจริญเติบโตของพลเมือง การกระจายการกระจาย ภูมิลาเนาที่อยู่อาศัยของประชาชน ควรจะทำความเข้าใจกับสภาพภูมิศาสตร์ของโลกอย่างถ่องแท้ เพราะเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญยิ่งในต่างประเทศ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงการพิจารณาเส้นทางการค้าของโลกที่ต้องอาศัยระบบการขนส่ง เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งสินค้า ออกและนำสินค้าเข้า

โดยที่การขนส่ง เป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานทางด้านการตลาด และเป็นส่วนสำคัญในการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นความสำเร็จของกิจการจะขึ้นอยู่กับบริการขนส่งที่ดีที่จะสามารถอำนวยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และความแน่นอนน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ใช้บริการ เพื่อช่วยขยายขอบเขตของตลาดให้กว้างขึ้น

ระบบการขนส่งสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของบริษัทการค้าระหว่าง ประเทศของไทย แบ่งออกได้เป็น ๓ ระบบ คือ

- ๑. ระบบขนส่งสินค้าทางบก
- ๒. ระบบขนส่งสินค้าทางเรือ
- ๓. ระบบขนส่งสินค้าทางอากาศ

๑. ระบบการขนส่งสินค้าทางบก การขนส่งภายในประเทศที่มีผู้นิยมมากที่สุดคือ การขนส่งสินค้าทางบก บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยอาศัยการขนส่งทางบก ในการนำสินค้า จากแหล่งผลิตซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ รวบรวมให้มีปริมาณมากเพียงพอกับความต้องการ ของผู้ซื้อเพื่อจัดส่งต่อไปยังต่างประเทศ พาหนะที่ใช้ในการขนส่งมี ๒ ประเภท คือ

ก) การขนส่งทางรถยนต์บรรทุก ในปัจจุบันใช้ระบบการรับส่งสินค้าถึงสถานที่ ที่ต้องการโดยไม่ต้องมี การขนถ่ายสินค้าหลายเที่ยว เป็นการประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย แต่เนื่องจากมีผู้ประกอบการหลายราย ทำให้เกิดการแก่งแย่งผู้ใช้บริการ โดยการแข่งขันกัน

ลดอัตราค่าขนส่ง^๑ การขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตมายังท่าเรือหรือคลังสินค้า บริษัทการค้าระหว่างประเทศจึงใช้บริการของเอกชน แต่มีผลเสียเพราะเกิดความยากลำบากในการคัดเลือกกิจการ เอกชนที่ทำการขนส่งสินค้า การตกลงราคาตลอดจนขาดความมั่นใจในการกำหนดระยะเวลาส่งมอบสินค้า "ยกเว้นกรณีการขนส่งสินค้าเข้าออกจากการท่าเรือแห่งประเทศไทยเท่านั้นที่ให้บริการขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับที่การท่าเรือแห่งประเทศไทยกำหนดไว้"^๒

ข) การขนส่งทางรถไฟ บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย นอกจากจะอาศัยการขนส่งการรถไฟในการนำวัตถุดิบหรือสินค้าจากแหล่งผลิตภายในประเทศมายังท่าเรือเพื่อเตรียมการส่งออกแล้ว ยังอาศัยบริการขนส่งทางรถไฟในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ เพราะสะดวกในการนำสินค้าต่อทางเรือไปประเทศอื่นทั่วโลก และเนื่องจากท่าเรือภายในประเทศมีปริมาณเรือผ่านเป็นจำนวนน้อย การขนส่งทางรถไฟก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินงานที่จะต้องเตรียมยานพาหนะเพื่อรับและส่งของจากสถานีรถไฟ ประกอบกับการให้บริการของการรถไฟแห่งประเทศไทยยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับจำนวนรถสินค้ามีไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดความแน่นอนในการรับส่งสินค้าตามกำหนดเวลา^๓ ทำให้บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยใช้การขนส่งทางรถไฟเป็นทางเลือกที่สองรองจากการขนส่งทางรถยนต์

---

^๑กระทรวงพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ภาวะการขนส่งสินค้าโดยรถยนต์บรรทุก (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, ๒๕๒๑), หน้า ๔.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๓กระทรวงพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ภาวะการขนส่งสินค้าโดยรถไฟ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, ๒๕๒๑), หน้า ๔.

๒. ระบบการขนส่งสินค้าทางเรือ การขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทย เพราะช่วยขยายตลาดการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากสินค้าออกของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งมีลักษณะกินเนื้อที่มากหรือน้ำหนักมาก และมีมูลค่าต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าเข้าส่วนใหญ่ที่เป็นสินค้าประเภททุน เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร ฯลฯ ประกอบกับประเทศคู่ค้าของไทยส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากประเทศไทยมาก ดังนั้นการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศจึงเป็นวิธีการขนส่งสินค้าที่เหมาะสมและเสียค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก ช่วยให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าที่ผลิตไปสู่ตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายการผลิตภายในประเทศในอนาคต

เรือที่ให้บริการขนส่งสินค้าออกจากประเทศไทย อาจแบ่งได้เป็น ๒ แบบ ตามลักษณะที่ให้บริการคือ^๑

ก) เรือที่ให้บริการขนส่งเส้นทางประจำ คือ มีการกำหนดเส้นทางและตารางเดินเรือไว้ล่วงหน้า อาจแบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ

๑) บริษัทที่เดินเรือในเส้นทางเดียว อาจรวมตัวเข้าเป็นชมรมเรือ (Conferences) เพื่อป้องกันการแข่งขันกันเองในระหว่างสมาชิก โดยการจัดสรรเที่ยวเรือ กำหนดอัตราค่าระวางเงื่อนไขในระหว่างสมาชิก และเพื่อป้องกันและแข่งขันกับเรือนอกชมรม

๒) บริษัทที่ดำเนินการเป็นอิสระ ที่เรียกว่า สายการเดินเรืออิสระ (Independent Lines) ส่วนใหญ่จะให้บริการในเส้นทางเดียวกับเรือในชมรม จึงต้องให้บริการแข่งขันกับเรือในชมรมด้วย แต่โดยที่เรือเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเรือที่มีขนาดใหญ่และประสิทธิภาพสูง ประกอบกับเป็นเรือจากประเทศสังคมนิยมที่ดำเนินการโดยรัฐ จึงมีความสามารถที่จะแข่งขันกับเรือของชมรมได้

ข) เรือที่ไม่มีการกำหนดเส้นทางเดินเรือและตารางเดินเรือไว้ล่วงหน้า เว้นแต่จะให้บริการในเส้นทางที่มีการเรียกใช้บริการ เรือดังกล่าวเรียกว่าเรือจร (Tramps) เรือเหล่านี้มีความแตกต่างกันมากทั้งในแง่ขนาดและประสิทธิภาพของการให้บริการ

---

^๑กระทรวงพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, การขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, ๒๕๒๑), หน้า ๓๖.

ในการปฏิบัติโดยทั่วไปเมื่อค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงขึ้นค่าธรรมเนียมเรืออาจขอขึ้นอัตราค่าระวางได้โดยอาจประกาศขึ้นอัตราค่าระวางเฉพาะรายการหรือขึ้นอัตราค่าระวางเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นค่าใช้จ่ายประเภทใด กรณีที่มีการขึ้นอัตราค่าระวางทั่วไป ขนเรือจะมีการแจ้งให้ผู้ให้บริการทราบล่วงหน้า แต่โดยเหตุที่ขมเรือมีอิทธิพลในการขนส่งสินค้าและมีอำนาจต่อรองที่สูงกว่าผู้ให้บริการ ดังนั้นจึงมีการขึ้นอัตราค่าระวางบ่อยครั้ง และการขึ้นค่าระวางแต่ละครั้งก็จะมีการขึ้นในอัตราที่สูงกว่าค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเสมอ โดยผู้ให้บริการไม่สามารถจะต่อรองให้ลดหรืองดเว้นการขึ้นอัตราค่าระวางได้ การเปลี่ยนแปลงอัตราค่าระวางของขมเรือจะส่งผลกระทบต่ออัตราระวางเรือนอกขมเรือด้วย แม้ว่าโดยปกติค่าเรือนอกขมเรือจะเก็บอัตราค่าระวางต่ำกว่าขมเรือประมาณร้อยละ ๑๐-๒๕ เพื่อจูงใจให้ลูกค้าใช้บริการเพิ่มขึ้น แต่เมื่อขมเรือขึ้นอัตราค่าระวางทั่วไป เรือนอกขมเรือก็จะขึ้นอัตราค่าระวางทั่วไปสูงขึ้นตามด้วย และในช่วงที่มีการใช้บริการมาก ๆ เรือนอกขมเรือโดยเฉพาะพวกเรือจรวดอาจจะเรียกค่าระวางในอัตราสูงกว่าเรือขมเรือก็ได้ อย่างไรก็ตามบริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยจะใช้บริการของเรือในขมเรือหรือเรือนอกขมเรือก็ตาม อัตราค่าระวางที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาย่อมมีผลกระทบต่อต้นทุนค่าใช้จ่ายและราคาสินค้าที่จะเสนอขายไปยังต่างประเทศด้วย^๑

ดังนั้นหากประเทศไทยมีกิจการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศเป็นของตนเอง มีท่าเรือที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยจะเป็นหลักประกันในการขนส่งสินค้าออกสู่ตลาดต่างประเทศได้แน่นอน และถ้ามีการควบคุมอัตราค่าระวาง การให้บริการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้บริษัทการค้าระหว่างประเทศของไทยลดต้นทุนสินค้าลงสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้

๓. ระบบการขนส่งทางอากาศ การขนส่งสินค้าทางอากาศเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง สินค้าที่ขนส่งได้แก่ สัตว์มีชีวิต พืชผักและผลไม้ต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม ัญญาณี ฯลฯ การขนส่งทางอากาศนอกจากจะมีตารางการบินที่แน่นอน สม่ำเสมอตรงต่อเวลาแล้ว ยังประหยัดเวลาในการขนส่งกว่าวิธีอื่น

^๑ สัมภาษณ์ ณรงค์ สุนทรานุ, ผู้จัดการฝ่ายศุลกากร บริษัทซีลยาม จำกัด,
๔ มีนาคม ๒๕๒๓.

คุณสมบัติดังกล่าวย่อมมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของ
ไทย กล่าวคือ

ก) ช่วยให้การติดต่อค้าขายกับลูกค้าในต่างประเทศดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และทำให้
สามารถทำการค้าขายกับตลาดต่างประเทศทั้งใกล้และไกล

ข) สามารถลดค่าใช้จ่ายในการสร้างโกดังขนาดต่าง ๆ เพื่อเก็บสินค้าที่ส่งออก
เนื่องจากสินค้าที่ผลิตแล้วสามารถทำการสำรองที่เพื่อจัดส่งต่อไปได้ทันที

ค) ช่วยให้สินค้าแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะสินค้าประเภทแฟชั่นไปถึงตลาดในที่ต่าง ๆ
ทั่วโลกได้ในเวลาเดียวกัน

ง) การบรรจุหีบห่อสำหรับสินค้าส่งทางอากาศมักเป็นแบบง่าย ๆ และไม่ต้องมีวิธีการ
ยุ่งยากซับซ้อน

จ) ไม่ต้องพะวงถึงปัญหาการลักขโมยมากนัก เนื่องจากการส่งจากต้นทางถึงปลายทาง
ทางใช้เวลาเพียงเล็กน้อย

ฉ) ถ้าความนิยมในตลาดต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป สามารถปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์
ของตลาดได้ทันที โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันมาก การคาดหมายล่วงหน้าและการปรับปรุง
แต่งสินค้าของตนให้เหมาะสมกับความนิยมอยู่เสมอย่อมมีความสำคัญมากในภาวะการตลาดเช่นนี้
การขนส่งทางอากาศสามารถช่วยให้สามารถส่งสินค้าออกไปถึงตลาดต่างประเทศได้ทันการเสมอ

ในปัจจุบัน บริษัทการค้าระหว่างประเทศได้เล็งเห็นว่าการขนส่งสินค้าทางอากาศนั้น
ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานของกิจการที่ช่วยให้สามารถพัฒนาและขยายตลาด
ต่างประเทศได้รวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น

สัมภาษณ์ จุมพล พริ้งทองฟู, ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการตลาด บริษัทไทยอินเตอร์เนชั่นแนล
จำกัด, ๗ มีนาคม ๒๕๒๓,